

**MINTAQAVIY ANTROPOMETRIK BAHOLASH –
SOG'LOM MILLAT GAROVI (adabiyotlar sharhi)**

F.A.Ibragimov, M.I.Kosimhojiev, D.I.Sadikova

Qo'qon Universitetining Andijon filiali
Andijon davlat tibbiyot instituti

Muhokama: Inson morfofunktsional ko'rsatkichlarining barqarorligi va o'zgaruvchanligi tadqiqotchilar e'tiborini tobora ko'proq jalb etmoqda [B.N.Nikituk, 1997; I.K. Kosimhojaev, 1998; O.M.Yuldosheva, 2002]. Butun umr davomida inson tanasi o'zgarish jarayonida bo'ladi. Uning to'qimalari, a'zolari va tizimlarida yosh, jins, irsiyat, ichki va tashqi muhitning ko'plab omillari ta'sirida murakkab o'zgarishlar ro'y bermoqda [E.I.Carter, D.Y.Heath, 2010]. Morfofunktsional belgilar majmui oxir-oqibat insonning jismoniy holatini aniqlaydi [J.M.Bruzek, K.A.Hajnis, 1998; P.Z.Tlaskal, V.S.Blazek, 2015].

Mintaqaviy yosh-jinsiy standartlarni umumlashtiruvchi usul (baholash jadvallari) bilan yaratish - bolalarning katta guruhlarini tekshirishga asos bo'lgan muntazam jarayon [A.I.Mezeck, 2008; I.K.Madaken, 2020]. Standartlarni yaratishda fazoviy-vaqt cheklovlari muhim rol o'ynaydi, bu esa bolalarning jismoniy rivojlanishi normativlarini har 10-15 yilda muntazam qayta ko'rib chiqish zarurligini taqozo etadi.

Zamonaviy sog'liqni saqlash ustuvor milliy loyihalardan biri bo'lib, uning vazifalariga, boshqa masalalar qatorida, sog'liqni saqlashning profilaktik yo'nalishini ommaviy dispanser ko'rikdan o'tkazish yo'li bilan kuchaytirish kiradi, uning davomida sog'liqni saqlashning yakka tartibdagi pasportini shakllantirishda, shu jumladan, jismoniy rivojlanish darajasini aniqlash zarur [I.S.Somah, 2004; V.V.Strek, 2019].

Aholini tekshirishda kompleks yondashuv konstitutsiyaning tarkibiy ifodasi sifatida somatotip diagnostikasini o'z ichiga olishi shart [V.G. Nikolayev va

boshqalar, 2017]. Insonning somatik turi jismoniy maqomi va salomatligini tavsiflashga qaratilgan kompleks morfologik baholash hisoblanadi [Shchedrina A.G., 2019]. Shu munosabat bilan, organizmning jismoniy holatini kompleks ravishda - o'zaro bog'liq parametrlar majmui sifatida qarash kerak: jinsi, yoshi, somatik turi, organizm tizimlarining funksional holati va boshqalar [Apanasenko G. L., 1985; Nikolayev V.G., 2007 va boshqalar].

Xulosa: Hozirgi vaqtda somatometrik tadqiqotlar inson tanasi tuzilishi va jismoniy rivojlanishining hududiy va ekologik jihatiga bog'liq, shuningdek, etnik xususiyatlarini aniqlash maqsadida viloyat, shahar, butun mamlakat miqyosidagi antropometrik ko'rsatkichlarning mintaqaviy farqlariga urg'u berilgan. Jismoniy rivojlanishning holati o'sib borayotgan organizm salomatligiga muhit ta'siri bog'liq.